DISSERTATIO SOLENNIS DE TYMPANITE

QVAM
D. O. M. A.
CONSENSV GRATIOSAE
FACVLTATIS MEDICAE
PRAESIDIO
IO. GOTHOFREDI BERGERI,
D. THERAPEVT. PROF. PVPL.
ORDIN. MED. SENIORIS, ET H. T. DECANI
ATQVE
RECTORIS MAGNIFICI,
DN. PRAECEPTORIS AC PROMOTORIS
SVI AETATEM VENERANDI,
PRO LICENTIA
SVMMOS IN ARTE SALVTARI HONORES
RITE IMPETRANDI
P. P.
IO. CHRISTIANVS Stiſſer/
SAXO WENDELSTEINENSIS.
IN AVDITORIO MAIORI,
HONORIS ANTE ET POST MERIDIEM SATIS.
A. D. XXIV. APRIL.

VITEMBERGAE
Typis JOHANNIS MICHAELIS GODERITSCHII.
A. S. R. cIↄ Iↄ CC.



DE TYMPANITE DISSERTATIO SOLENNIS.

I.



AEri tantum ab *Hippocrate* tributum est, ut mortalibus vitæ, morborum autem ægrotis autorem esse, pronunciarit; imo etiam membris & motum, & sapientiam eundem crediderit præstare. *L. de morb. sacr.* & *de Flat.* Equidem aerem, ut mortalibus vitæ, sic morborum esse causam, facile adducor, ut putem. Hoc enim ille generosius constituitur spiritus, quo pars melior lymphæ, magno naturæ artificio elaborata, atque a sanguine segregata, & collecta, compressaque intra angustissima longissimaque testiculorum fila, universe turget, & naturæ agro commissa, vivacissimi motus particulis cum totum intus uterum rigat, & fœcundat, tum in germine quoque muliebri vitæ choream inchoat. Quæ deinde nova spiritus una cum succo alibili, aere quippe vitali turgido, a matre accessione continuatur, quamdiu u-

tero fœtus comprehenditur. Egressum vero matrice infantem eadem animabilis spirabilisque natura, cui nomen est aër, non tantum molliter exterius ambit, & complectitur, sed etiam intro, in pulmonumque vesiculas, ad hauriendum spiritum aptissimas, inspirando fertur, ex iisque pars redditur exspirando, pars altius in vasa penetrat, ipsoque sanguine concipitur, ut suo elaterio totam intus agitans humorum molem, vitalem illorum motum instauret, ac defendat. Quare cum pulsu cordis, quo interius commoti, atque exagitati humores in totum corpus distribuuntur, perennique circuitu vasa innumerabilia, in omnes corporis partes pertinentia, transeunt, id commune habet respiratio, ut autore eodem doctissimo *Hippocrate*, cum a ceteris actionibus cunctis homines quiescant, quod mutationibus variis vita sit exposita, ab hac tamen sola actione nunquam desistant animantia, quin aut ducant spiritum, aut reddant. Permultum quoque aer confert ad felicem ciborum confectionem, quando non oris tantum cavum subit, sed etiam una alimentis ventriculum, & intestina ingreditur, ac perspiratione etiam interiore colligitur, vique sua elastica poros ciborum, ac intervalla divellit, eorumq; adiuvat solutionem, & canalem alimentorum placide inflat & diducit, atque ad continuandum recte motum, quo tum adstringit sese, tum relaxat, instigat, & solicitat, & partim una cum chylo venarum lactearum fistulas intrat, partim vero reliquias ciborum, eodem adiuvante motu intestinorum, ad extrema

extrema usque , qua natura exitum patefecit , protrudit,& eliminat.

II.

Vt vero aer vitæ causa merito habetur : ita non raro morborum & mortis auctor existit , ubi a nativa sua , atque ad conservationem vitæ requisita , salubritate degenerat. Nam bene quidem temperatus, corpus mulcet & recreat, blandeque sanguinem exagitat, & totam intus humorum massam regit ac moderatur, & reseratis occultis corporis spiraculis , quicquid superflui est ac effoeti, secum evehit, ac vitæ adeo diuturnitati permultum consulit. Quæ etiam causa est, quod illæ regiones, quæ ab aere tenui,puroque perflantur , saluberrimæ sint , & morbis attritos egregie reficiant , ac torpidos senum humores foveant & solentur. Unde Romanis Tabiæ , benigno & temperato aere celebres , in deliciis erant : alii vero , quorum vires & rationes longinquam navigationem haud ferebant , Ægyptum commeabant , & cœli bonitate recreati , valetudinem , nullis adiuti remediis, recuperabant. Ita etiam qui ex Anglia phthisi & scorbuto laborantes in Gallias proficiscuntur , ii fere, hausto illinc aere puriori , convalescunt. In hunc enim aerem varia & multa terrarum orbis exspirat , quorum mixtione hic salutaris , illic insalubris infensusque reddi solet. Præsertim cum nec solis vi , nec ventorum iactatione satis purgatur , sed vel qualitatum

 suarum

ſuarum immoderatione, vel alienis inquinamentis corruptione, vel anomalis atque mutationibus ſubitaneis, vel inconvenienti denique motu, in corpora ſeſe ingerit, & cum ſolidi, tum liquidi, quibus illa conſtant, motum & mixtionem conturbat & pervertit.

III.

Merito autem ad aera flatum laudatus ſenex retulit, utpote qui nihil aliud eſt, quam aer, qui una cum cibo & potu intromiſſus in canalem alimentorum, vel ex eorum ſolutione, aut concurſione luctationeque ſuccorum contrariorum, ac perſpiratione demum interiore, collectus, & aliis permixtus particulis, panſusque, partem, qua continetur, elatere ſuo nunc magis, modo minus, inflat & diſtendit. Atque is quidem non levem corpori utilitatem, quam paulo ante expoſui, affert, in omnique ciborum ſolutione etiam ſanis gignitur, ut rariſſime reperias *Pomponium* quendam *Conſularem Poëtam*, qui nunquam ructaſſe dicatur. Nec vero unius profecto incommodi, ſed plurium morborum, ipſiusque aliquando mortis fit opifex, quoties maiori gignitur copia, hæretque alicubi in corpore, & cum proprium fontem, tum aliena loca vi impetit. Nam tametſi non accedendum iis putem, qui cum veteri pneumaticorum ſecta morbos in univerſum omnes flatibus ſuam debere originem exiſtimant; quo etiam cum *Jo. Fieno*

Comment.

Comment. de Flat. inclinare video. *Wilhelmum ten Rhyne Diss. de Arthrit.* tamen illud iure affirmari posse opinor, quod eleganter Doctiss. *Pechlinus* tradidit *Obs. Phys. med. LVII.* Nullum fere esse morbum, quem non faciat, vel augeat concursu suo flatus. Nec enim ullam fieri humorum luctationem, unde plerique oriuntur morbi, videas, quin ingens illico flatuum copia prodeat, quæ vel prioris morbi vim augeat, vel alium, sæpeque graviorem inducat. Id quod illi inter ceteros affectui, qui a loco, in quo potissima eius symptomata se exerunt, nomen sortitus est, & hypochondriacus vocari consuevit, adeo quidem familiare est, ut nomen inde aliquando apud Græcos soleat mutuari, & φυσῶδες πάθος appellari; quemadmodum ex *Galeno* L. II. de Sympt. caus. c. VII. & locis pluribus aliis intelligas. Ipsi idem optime morunt ita laborantes, quorum non pauci in ventre, quam in folle, colligunt copiam flatuosi spiritus, propterea que ex sententia *Hippocratis* & *Galeni* ventosi dicendi sunt, ac sæpe intus sonori atque ventriloqui fiunt, tantasque interdum furentium in ventre ventorum tempestates patiuntur, ut publicis propterea congressibus abstinere cogantur, & quidam eiusmodi perstrepentium intestinorum murmura & βορβορυγμοὺς, ac tempestates sonoras, dæmones esse finxerint, abdomine conclusos, alii fœtum in utero vagiisse, crediderint. *Marcell. Donatus* duorum meminit hypochondriacorum, qui eo malo graviter divexati, se ranas in ventre habere, quarum ille sonus esset, affirmabant. *Hist. med. mirab. L. II. c. I.* Neque aliter existimasse ancillam

ancillam quandam hypochondriacam, auctor est *Brunnerus Consil. VII*, Aliud legitur exemplum apud *Gattinariam Prax. c. XVI.*

IV.

Ac bene quidem cum iis agitur, qui omnem hostilem spiritum vel clanculum cum reliquiis ciborum reddunt, vel etiam publicitus ano extrudere, aut ructibus explodere didicerunt. Videas tamen ea interdum copia spiritus illos impuros, & sylvestres, ut vocat *Helmontius*, gigni, ut, quod de vento scribit *Seneca*, nulla teneri compage corporis, nullaque vi cohiberi possint, sed veluti ex inexhausto fonte protrudi videantur, nullo quidem corporis emolumento & commodo. Huius generis gravis est morbus, quem ructuosum vocat *Hippocrates*, existens ex cruditatibus & atonia ventriculi, succisque corruptis intestinorum, unde flatus multi elevantur, tunicas ventriculi continuo distendentes, ex quibus ille dolet; mox erumpente in superiora flatu, ructus continui fiunt, sine levamento, quamvis inferiora magis magisque tendantur, tumeant, & strepant, nullo tamen cum crepitu, flatu, aut stercore prodeunte. Huius eventum mali prædictus senex ita describit. Neque spes ulla salutis, priusquam patiens dolorem evomuerit, & morbus quidem, qui iuvenem corripuerit, tempore decedit; si seniorem, commoritur. Neque vero levis est affectio, quam vulgo choleram siccam appellant. Hac enim flatus ita insolescunt, ut ex utre

veluti

nullaqve alleviatione corporis, fere continuo prorumpant. Vidi, inqvit CL. *Pechlinus l. c.* aliqvot horarum momentis flatus, natos alios ex aliis, alvum gulamqve tam continuato impetu infestasse, ut veluti ex Aeolipila missi, toti in ventum abiisse humores viderentur.

V.

Sed pessime omnium habent, quibus flatus intra ventrem coerciti, stipatique, suo elatere ita renituntur, ut excerni fugarique nequeant. Hinc enim tumor ille abdominis existit constans, durus, ac renitens, quo venter ita inflatur & tenditur, ut digito percussus, tanquam tympanum sonet. Unde Tympanites vulgo, atqve ab *Hippocrate* ὕδρωψ ξηρὸς, hydrops siccus, ab aliis flatulentus, nuncupatur. Idem vero laudatus Senex, aut quisquis demum auctor fuerit *L. IV. de victu Acut. t. 61.* etiam nomine choleræ siccæ descripsit, qvod valde tamen videtur ἄκυρον, qvum alvus in tympanite sicca sit, & constipata, nec quicquam excernat. De quo quidem affectu cum, Deo benigne adiuvante, plura hoc loco dicere constituerim, primo præcipua φαινόμενα, quæ circa eum morbum deprehendi solent, recensebo, quo deinde ad causarum, quo sese ordine progenerant, evolutionem, ipsamque mali naturam & indolem, felicius possim progredi. In quo sane ad curationem eius, recte atque ex methodo instituendam, maximum positum esse momentum, optime prudentes intelligunt.

VI.

Illud vero ſatis, opinor, cognitum eſt, interdum ſubito hoc malum invadere, ita ut prima eius initia vix advertantur, affectique vix prius ſe ægrotare ſentiant, quam pene incurabiles fiant. Sæpius autem ſenſim accedit, & ſuos plerumque veluti præcurſores habet, qui acceſſum ejus atque propinquitatem annuntient. Fere enim iis idem timendum eſt, qui frequentes humorum in primis viis luctationes, indeque oriundos mugitus ventris, & borborygmos, ac tenſiones, inflationesque, vagas initio, nec diu durantes, nunc hic, nunc alibi vellicantes, ſæpeque exquiſitis ſtipatas torminibus, quas paſſiones colicas, & hypochondriacas, vocare conſueverunt, experiuntur. Hocque propius adeſſe malum putandum eſt, quo magis tormina iuxta umbilicum excruciant, laboresque ac dolores lumbos fatigant. Id enim experientia ſæpius comprobavit, quod recte ab *Hippocrate* animadverſum legimus *Aph. XI. S. IV.* Quibus tormina & iuxta umbilicum, circaque lumbos dolores ſunt, qui neque medicamentis, neque alio modo ſolvuntur, iis in hoc ipſum genus ſicci hydropis iſta conſveſſe firmari.

VII.

Inter hæc abdominis moles ingraveſcit, & tumor exſurgit utriformis, durus, ac renitens, itaque vehementer tenſus, ut digito preſſus, ſtatim iterum attollatur,

tur, percuſſusque, tympani more reſonet. Idem tumor æqualis prorſus eſt, ac veluti fornicatus, minusque gravis, quam in aſcite, mole etiam minor plerumque, raro maior exiſtit, & conſtans manet, quocunque etiam modo corpus componatur. Intus rarius fluctuatio quædam, quam ὑδατισμὸν apud *Cælium Aurelianum* vocat *Soranus*, percipitur, ſæpe autem rugitu venter obmurmurat, multaque flatuum indicia præbet. Nam frequens ructus deſiderium eſt, nonnunquam etiam crepitus ano, quæ ceteroqui ſicca atque difficilis eſt, mittitur, iisque editis, levari aliquantulum homo videtur, quamvis venter nihil detumeſcat. Pedes minus, aut nihil tument, raroque ſcrotum, ut in aſcite, diſtenditur: ſed potius graciliora fiunt extrema, & corpus totum areſit, atque extenuatur. Facies tamen non ita de naturali habitu recedit. Æſtus nonnunquam ingens in hypochondriis percipitur, ac ſenſus quidam fervoris juxta præcordia, & umbilicum, interdum vero quidam algoris frigorisq; ſenſus coniungitur. Spiritus difficilis eſt, ſomnusque levis, & plenus ſomniorum turbulentorum. Accedunt vigiliæ pertinaces, inquietudo ingens, palpitatio cordis, variatio pulſus, anxietas atque compresſio præcordiorum, cardialgia, tusſis inanis, ſingultus, vomitiones. In extremo gradu alvus conſtipata prorſus eſt, & dolores multum hinc exacerbantur, venterque ita mole & tenſione augetur, ut minetur rupturam. Tum vero magna ingruit ſpirandi difficultas, atque ingens urget bibendi deſiderium, & ſtillicidium adeſt urinæ, aut omnimoda ſuppresſio, nec raro ileus ſequitur, extremaque omnia expectanda ſunt.

IIX.

IIX.

Malum hoc aliqvando per ſe incipit, nullo antegreſſo morbo alio, tumqve morbi primarii locum tenet, interdum ex morbo alio antecedente ortum ducit. Inprimis vero ex colica accidit flatulenta, ſi diutius ea perſiſtat, & ileo, ac febribus, cum acutis, tum præcipue longis, ſuccedit, ac præ ceteris bilioſos, hypochondriacos, & ſcorbuticos, in qvibus degeneres, acrioresve pariter, ac viſcidi peccant ſucci, impetit, & tanto qvidem facilius, qvanto magis alimentis difficilis ſolutionis, ac pravi ſucci, nimirum acribus, facile fermenteſcentibus, & aceſcentibus, pingvibus item, ſulphureis, atqve calidioribus, ſuccos corporis exacuentibus, & inviſcantibus, fruuntur, qvove eadem avidius comedunt, ac devorant, & potus qvoqve generoſi, liqvorumqve ardentium, & carminativorum, immoderato uſu delectantur, ac præterea otio & ignavia torpent, aut vitam agunt ſedentariam, & curis ac mœrore animum conficiunt, vel crebriore exagitant ira. Ab hauſtis etiam toxicis idem evenire malum, teſtatur *Cardanus L. II. de Venenis c. 1.* & aliunde notum eſt. Eiusdem qvoqve morbi cauſa ſubinde eſt aqvæ frigidæ immodica potatio poſt æſtum, atqve exercitationem corporis. Inprimis vero multum ad eundem confert ſuppreſſio excretionum naturalium & conſvetarum per alvum, veſicam, & tranſpirationem corporis occultam, &, ut ſummatim dicam, qvicqvid blandam ciborum ſolutionem infringere, & humorum qvorum-

vis

vis acrium, biliosorum, ac viscidorum collectionem & στάσιν, indeqve oriundam ζύμωσιν præternaturalem, & magnam flatuum copiam excitare potest, tympanitem efficere solere, experientia commonstrat.

IX.

Qvæ omnia exemplis illustrari possent, nisi brevitati studerem. Sed multo tamen hæc apparebunt evidentius, si ea qvoqve, qvæ Anatome in cadaveribus hoc morbo defunctorum docet, in subsidium advocentur. Qvo loco primum commemoranda est puella, qvæ, ut auctor est *Ballonius Paradigm. 141.* febri laborans continua, mox in eum abdominis tumorem incidit, ut præ dolore brevi interierit. Acu deinde compunctus venter, magno edito sono, ilico subsidit. Ita qvoqve *Vallesius Comm. in L. IV. de Vict. rat. in acut. p. 284.* & *Collado Advers. L. II. C. LX.* ex aperto simili cadavere aquæ nihil notatu dignum exiisse, sed crasso exspirante flatu, totum repente ventrem detumuisse, annotarunt. Idem testatur *Helmontius*, qvi instituta in viro, qvi hydropicus censebatur, paracentesi, repente sidisse abdomen, atqve ægrotum periisse, solo edito flatu immense, ut scribit, putrido, & cadaver olente, observavit. *Tr. Ignot. Hydr. n. 44.*

X.

Non vero e cavo tantum ventris, sed etiam e canale alimentorum, ventriculum puta, & intestina, coercitos prodiisse flatus, non una, sed plures medicorum

rum obſervationes atteſtantur. Inter has notatu digna eſt, qvam habet *Platerus* de puero tympanitico, qvi cum qvatuordecim dierum ſpatio excrementa alvi per os evomeret, nec per ſeceſſum qvicqvam egereret, expiravit tandem. In hoc cum poſt mortem rugitus ventris, & illius qvædam palpitatio ſentirentur, eoqve nomine de ſepeliendo corpore ambigeretur, & acerſitus ille ventrem aperiret, flatus proruperunt. Inteſtina vero tantopere diſtenta apparuerunt, ut femoris craſſitiem certis in locis adæqvare viderentur, atqve ex compreſſione diſrumperentur, ſtercusqve magno impetu profunderent, aliis autem locis adeo convoluta, intorta & implexa, ut nulla illic, nec excrementis, nec flatibus deorſum pateret via. Sed & vermibus vivis oblongis qvamplurimis repleta, hiqve rurſum aliis minoribus referti erant. *Obſ. L. III. p. 616.*

XI.

Qvin & ſolus alimentorum canalis flatibus obſeſſus non raro deprehenſus fuit. Ita enim laudatus modo *Platerus* in aliis qvibusdam, qvi tympanitici putabuntur, ſectione cadaverum deprehendit, flatum nullum e ventris cavo erupiſſe, nec ventrem ſubſediſſe, ſed inteſtina, præſertim tenuiora, adeo flatibus diſtenta & convoluta prodiiſſe, ut in eundem ventrem reponi amplius neqvirent, mirumqve fuerit, qvo pacto in ventre prius clauſo adhuc contineri potuerint. Qvæ & in qvodam adeo extenuata ex ſumma illa dilatatione reperiit, ut non ſolum tenuiſſimæ inſtar veſicæ, vento inflatæ, & dilatatæ, pellucida eſſent, ſed & compreſſione aliqva diſru-

disrupta, stercora cum flatibus procul effunderent. *Prax. L. III. C. de Extub.* Sic etiam *Smetius* refert de puerpera qvadam, qvæ durante puerperio ex animi ægritudine & tympanitide mortua est, in cuius dissecto cadavere, in peritonæo extra intestina, ne guttula qvidem aqvæ, nec flatus qvicqvam inventum: verum universa intestinorum volumina, immo una ventriculus ipse, omnia flatu distenta, pellucida, & tantum non omnis excrementi vacua visa fuerunt. *Miscell. med. L. VII. Ep. IV.* Qvorsum etiam pertinet exemplum de puero nobili, cuius meminit *Scholzius* in *Eph. Germ. D. I. A. II. obs. 86.* qvi doloribus colicis & flatibus per aliqvot dies misere vexatus, brevi deinde interiit. Dissecto cadavere, mirum qvantum distentus ventriculus deprehensus, nihilqve in eo, præterqvam flatus & aliqvid viscidi humoris, visum fuit, intestina autem omnia ita pellucida transparuerunt, ut etiam multis locis compuncta, statim conciderent, ne guttula qvidem humoris alicuius in iisdem apparente, reliqvis visceribus se bene habentibus. Simile qvid *Hercules Saxonia* observavit in nobili Patavino, cuius secto cadavere, omnia intestina flatu plena, & distenta fuerunt, nihilqve humoris continuerunt. *Prælect. Pr. P. II. C. 24.* Idem annotarunt etiam *Collectores Bibliothec. Anat. P. I. p. 97.* in virgine atrabilaria, qvæ hypochondriorum obstructionibus, inflationibus, & menstruorum suppressione diu vexata, frustra adhibitis varii generis remediis, in hydropem tandem siccum incidit. Aperto abdomine, intestina omnia flatibus admodum turgida cum impetu exilierunt, nec vel unica aqvæ guttula in ea cavita-

te

te reperta eſt. Nec alibi corporis in virgine, qvæ tympanitica obiit, flatus invenire potuit *Theophilus Bonetus*, præterqvam in ventriculo & inteſtinis, qvæ in immenſum fere dilatata, facta compunctione, flatus cum ſibilo & impetu emiſere. *Anat. Pract. L. III. S. XXI. Obſ. 22.* Ac opportune in mentem venit puellæ apud *Gvil. Fabric. Hildanum* Cent. VI. obſ. 74. cuius abdomen in modum tympani extenſum fuerat, idqve propter flatuum in inteſtinis repertorum copiam, qvi illis adeo tenaciter adhærebant, ut purgationi ſæpius repetitæ ne qvidem cederent, & poſt mortem acie ſcalpelli perfoſſis inteſtinis, vix efflarent. Non ſolum autem inteſtina flatu diſtenta erant, ſed ipſe qvoqve ventriculus. Hisqve demum addi meretur analogum exemplum, qvod habet *Ant. Benivenius Obſ. c. 81.* qvo loco ex ſolo vento, ſtomachum, ac inteſtina, & viſcera reliqva, id qvod inſpectio cadaveris docuit, incredibili extendente dolore, magnamqve afferente ſpiritus anguſtiam, mortem ſubſecutam ſcribit, qvem affectum ibidem in *Annot. Dodonæus* tympaniti ſimilem non immerito iudicat.

XII.

Ex his conſtare arbitror, nulla idonea inniti ratione Doctiſſimum alioqvi *Williſium*, qvando tympanitem inter morbos reponit convulſivos, & nihil aliud eſſe opinatur, qvam tenſionem ſpaſmodicam peritonæi, ac viſcerum membranaceorum, hancqve oriri ſtatuit, *qvatenus in imo ventre ſpiritus animales, ad viſcera membranacea, peritonæum ſcilicet, meſenterium & inteſtina ſpectantes, ab incongruo qvodam in ἀταξίας, ſive inordinationes*

adacti,

adacti, fibras ubiqve nerveas tumultuarie irruant, ac inflent, nec statim denuo, ſucci nervei obſtruentis vitio, ab iisdem recedant. Hinc enim putat peritonæum intumeſcere, inteſtina ampliata, diſtentaqve, velut inflari, ac meſenterium, aliaqve viſcera membranacea, ſpiritu impetuoſo turgida, in molem attolli: Atqve, dum hæc ita fiunt, ut vacuitates, a viſcerum concavorum extumeſcentiis factæ, impleantur, humoris ſtatim cuiusvis intus contenti portionem, in vapores rarefactam, ilico in flatus, ſpatia iſta inania occupantes, cedere. *Pharm. Rat. P. II. S. II. C. IV.* Nam ut nihil addam ad eius rationes, qvarum complures propoſuit, omnes autem erudite refellit CL. *Carolus de la Font, in Acad. Avenionenſi Prof. Medicus Prim. Diſſ. de Hydr. Tympan. C. II.* non ſolum falſo ſuppoſita, atqve conſtructioni partium prorſus adverſa fibrarum nervoſarum, membranoſarum, aliarumqve a ſpiritibus animalibus, qvos modo lucidos, modo ſulphureos, nunc ſalinos, iam acidos, ſæpe etiam nitroſos & exploſivos, pro lubitu fingit, inflatio prohibet, ſed & inprimis commemoratæ antea obſervationes vetant, qvæ omnes non ex ægrotantium viſitatione, & diligenti phænomenorum contemplatione, ſed domi, & in muſeo, ingenioſe excogitatam, confictamqve eſſe illam *Williſii* hypotheſin, dilucide oſtendunt.

XIII.

E contrario tuto affirmari poſſe exiſtimo, id qvod tota antiqvitas veneranda præcepit, cauſam tympanitis proximam eſſe flatus, ea copia in imo ventre genitos, & concluſos, ut, cum loco cedere neſciant, ſuo e-

laterio eundem, utris inſtar, vel follis, in tumorem eiusmodi durum, ac reſonantem, attollant. Id enim prædictæ obſervationes loqvuntur, qvibus cunctis conſtat, coercitis intus, ſtipatisqve flatibus, tumorem qvoqve in mortuis perſtitiſſe, compuncto autem eodem tumore, & exitum inveniſſe flatus, & tumorem ipſum ilico omnem ſubſediſſe. Neqve vero mirum videri poteſt, durum adeo, ac pertinacem, conſtantemqve tumorem ab aere eiusmodi craſſo, & impuro, qvem flatum appellamus, excitari. Nam qvanta vis ſit aeris elaſtica, & qvantum ille ſeſe, ſuaqve, qvibus comprehenditur, conceptacula, dilatare poſſit, ex veſica pene vacua, qvæ collo illigato in campana vitrea poſita, exhauſto aere ambiente, ita intumeſcit, ut tandem diſrumpatur; inflatis item folliculis luſoriis, ſclopetis pneumaticis, fonticulis artificioſis, aliisqve pluribus experimentis, notius iam eſt, qvam ut exponi amplius debeat. Qvo vero clarius appareat, qvantam in uno ſæpe inteſtino vim incarcerati flatus exerceant, commodum ſubit mentem, id qvod *Petr. Papinius Proluſ. med.* §. 7. annotavit, colici doloris fixi exemplum, ſine crepitu, ſine rugitu, ubi poſt mortem inteſtinum cæcum ſic diſtentum flatibus apparuit, & divulſum, ut prægnantem uterum fere æqvaret, vixqve fibræ inter ſe cohærerent: ſectis autem tunicis, interius conceptaculum, ingenti flavæ bilis copia refertum, deprehenſum fuit.

XIV.

XIV.

Ex iisdem prædictis obſervationibus, tum ipſa qvoqve morbi hiſtoria, illud præterea liqvet, locum, qvo flatus colliguntur, ventremqve diſtendunt, & tumidum, ac reſonantem, reddunt, nunc canalem tantum alimentorum, ac præcipue inteſtina, nunc una cavum ventris conſtituere, & flatus plerumqve ſolos, raro ſimul aqvas in cavo ventris colligi, atqve adeo falli, & minus cum experientia convenire, qvi tympanitem nunqvam ſine aſcite dari, affirment. Qvo loco non eſt, cur illorum morer opinionem, qvi cum CL. *Sebizio, Spec. med. Pr. T. I. P. IV. S. 4. c. 18.* tumorem ventris a flatibus, in inteſtinis coercitis, tympanias nomine immerito appellari, exiſtimant, cum tantum qvædam ſit inteſtinorum inflatio, qvam ἐμπνευμάτωσιν Græci qvidam dixerunt. Nam ſatis eſt tumorem ventris adeſſe, eumq; durum, ac tympani inſtar reſonantem, a flatibusqve productum, cum ceteroqvi perinde ſit, ſive in canale tantum inteſtinorum, ſive etiam in capacitate abdominis iidem conſiſtant. In qvo conſentientem habemus, ut multos omittamus alios, *Fel. Platerum*, qvum tria tympanitis genera conſtituit, primumqve a flatu, in inteſtinis tantum conſiſtente, alterum a flatu, & aqva, in cavo abdominis coacervatis, ac demum aliud a ſolo flatu, eodem concluſo ventre, enaſci ſtatuit, *Pr. T. III. p. m. 282.*

XV.

Non ſolum autem locum collectionis, ſed etiam generationis, ac veluti mineram flatuum, canalis alimentorum, ac præcipue inteſtinorum tubus, conſtituit, qvo qvidem concluſi, ſi exitu prohibeantur, ſubinde eos revolvi (ἀνειλέεσθαι *Hippocrates* ſolet vocare, ad etymon τȣ̃ εἰλεȣ̃ reſpiciens) contingit: qvæ flatuum in ſe veluti arietantium revolutio ſonora illa murmura, & borborygmos inteſtinorum efficit. Qvodſi iidem tanta gignantur copia, ut eos inteſtina amplius continere neqveant, nullusqve iisdem exitus pateat, capaciorem qværunt locum, atqve inteſtinorum tunicis, & coli inprimis ſpatiis, ob valvuloſos ac cellulatos tunicarum proceſſus, tum etiam ſegniorem motum periſtallicum, incumbentes, fibras eorum exqviſite ſenſiles mirum ſæpe in modum diſtendunt. Qvo fiat neceſſe eſt, ut ingentia oriantur tormina, paſſionem colicam, nec raro iliacam referentia, unaqve inflatio atqve intumeſcentia ventris, & demum tympanitis conſequatur, ſecundum ſententiam *Hippocratis* laudato *Aph. II. Sect. IV.* Vt vero tunicis inhærentes inteſtinorum flatus, graves inibi diſtenſiones ac dolores pariunt: ita in venas delati lacteas, vaſa qvoqve ſangvinis ſubire, ac totum permeare corpus, & diras non raro tempeſtates in corde, ac viſceribus aliis, & ubiqve corporis, commovere poſſunt. Vidit CL. *Pechlinus l. c.* in hominis, a multis ventris doloribus, pectorisqve anguſtiis tandem oppreſſi, diſſecto cadavere, erupiſſe ex abdomine ingenti copia flatus, ac inteſtina omnia

hinc

hinc inde iisdem turgida, ventriculumqve totum, utris instar inflatum, cor etiam, a copioso flatu in immensum adauctum, omni vero cruore vacuum, fuisse, ac venas demum, toto corpore passim flatibus distinctas, mirificam succi purpurei, fluidiqve aerei alternationem oculis ostendisse. Neqve improbabile est, flatus interdum per rupta, exesaqve, vasa lactea una cum aqvis cavum ventris ingredi, aliqvando etiam ex acinis peritonæi, pleuræ, & pericardii glandulosis cavitates, his membranis circumdatas, invadere, cum ex iisdem glandulis continuo mador exsudet, qvo superficies membranarum humigatur, atqve a concretione cum contentis visceribus præmunitur, ac defenditur. Vt minus fortasse aberrare videar, si ex iisdem fontibus interdum aqvas repetamus, qvibus ascites, hydrops pectoris, & hydrocardia gignuntur. Vnde iisdem in locis etiam flatus nonnunqvam aqvis permisti observantur. Sed fieri tamen vix opiner posse, ut, qvæ aliorum est opinio, per cæcos meatus ventriculi & intestinorum flatus in cavum ventris penetrent, cum constet, eos haud raro tenuibus valde membranis coerceri, hasqve facilius sudorem & aqvam, qvam flatum, pervadere.

XVI.

Dum vero mineram flatuum primam corporis regionem, sive canalem alimentorum, constituo, minus iis adstipulor, qvi cum *Galeno* flatum nihil aliud esse existimant, qvam vaporem qvendam, excitatum a ca-

 lore

lore debili in materia humida & pituitosa, eiusqve adeo materiam & matrem humorem pituitosum, patrem vero calorem debilem perperam appellant. Namqve alia vaporis, sive aqvæ, in congeriem minimarum particularum aqvearum, a se disiunctarum, ac celeriter agitatarum, resolutæ, alia flatus aerei est ratio. Qvippe cum aeri, atqve adeo flatui, rigiditas competat, & huius ratione vim qvoqve elasticam exerceat; aqveæ vero partes, nisi forte concretæ, ac conversæ in glaciem, molles admodum, & lubricæ, ac flexiles sint, in statuqve naturali constitutæ, vix ullam sui constipationem ferant, nec tantæ rarefactionis sint capaces, caloreqve agitatæ, fluiditatem potius maiorem, qvam rigiditatem acqvirant: qvæ omnia aliter se cum aere habent. Vt proinde multum fallantur, qvi aqvam, qvum in vapores solvitur, in aerem, flatumqve, mutari, existimant. Adhæc non tam debili, qvam forti existente calore corporis, magnam flatuum copiam excitari, & ratio dictitat, & experientia docet, uti iam dudum a Doctiss. *Gvarinonio Consult. 563. Sennerto* in *Paralip. ad Inst. qvæst. 4.* & *Fieno l. c. c. 5.* demonstratum est.

XVI.

Qvare rectius omnino illi sentiunt, qvi a motu humorum, qvo intextus cibis, vel humoribus aer, nexu particularum, qvibus comprehenditur, solvitur & panditur, causam flatuum effectricem repetunt. Nam qvo fortior, & vehementior motus, atqve ὀργασμὸς humorum, hoc maiorem flatuum proventum & impetum exoriri videas. Qvæ etiam causa est, qvamob-

rem

rem flatus in prima corporis regione, veluti proprio diverſorio, imperium ſuum exerceant. Eſt enim ibi, ut optime annotavit *Pechlinus l.c.* ille inteſtinorum angulus, in qvo bilis, ſuccus pancreaticus, lymphaqve inteſtinalis, & qvicqvid deſuper ex poris œſophagi & ventriculi deſtillat, perpetuo confluunt. Hinc ſtatim, ubi vel lenior ſuccorum fit luctatio, inprimisqve ubi male convenit humoribus, & læſa hinc inde qvalitatum temperies acrius invicem effervеſcit, parata flatuum materia. Dum enim humores illi confluunt, & fermentationis, vel effervеſcentiæ motu agitantur, aer erumpit copioſus, isqve impurus admodum, & variis particulis, potiſſimum autem viſcoſis, permixtus, irretitus, & concluſus, illam humorum maſſam in qvamplurimas extollit bullulas, qvæ qvo ſuperficiem orbemqve nactæ ſunt viſcoſiorem, hoc magis ab inteſtina illa vi elaſtica ampliantur, difficiliusqve ob reſiſtentiam viſcidi maiorem, diſcutiuntur, qvando flatus permixtione viſcidi non modo valde ſpiſſeſcunt, & craſſi, ac nebuloſi fiunt, ſed etiam rareſactæ, diſtractæqve pituitæ glutine detenti, & congregati, eandem in multas refractarias, ſæpeqve membranoſas, veſiculas efferunt, ac nullo patente exitu, conſtantem adeo tumorem efficiunt. Neqve fere alia eſt ratio, qvamobrem colica flatulenta, & tympanitis, adeo difficilem plerumqve curationem admittant, nec raro in paſſionem iliacam degenerent, & ipſam ſubinde inopinatam mortem afferant. Cum enim, ut docte Celeberrimus D. *Schröckius* ſcribit, *Eph. Germ. D. II. A. I. Obſ. 81.* pituita illa, qvam vitream appellare qvibusdam libuit, ob ſuam

glu-

glutinositatem, difficulter eradicari qveat, eo magis productæ ex eadem vesicæ, magis utpote condensatæ, & induratæ, & qvasi membranosam indutæ naturam, medicamentorum operationi resistent. Id qvod cum alios inter optime annotarit *Francisc. de le boe Sylvius Meth. med. L. II. c. 21.* tum vero expertus confirmat *Jo. Petr. Albrechtus Eph. Germ. l. c.* qvando in dolore colico, indeqve orto ingenti tumore abdominis, frustra adhibitis probatis alioqvi remediis, usu tandem crebriore clysmatum, massam vidit excretam, ex multis contextam vesiculis, qvarum maiores iuglandium, minores nucum avellanarum, magnitudinem excedebant. Hæqve vesiculæ tam tenaciter cohærebant, ut nulla divelli opera possent, qvin potius disrumperentur, mephitimqve flatulentam cum insigni fœtore emitterent; unde qvidem initio corpori multum levamenti accessit, pauloqve post optata sanitas rediit. Ita qvoqve CL. *Frommannus* in cadavere cuiusdam, flatibus misere divexati, ac tandem pereuntis, flatus annotavit adeo crassos, & viscosis incrustatos sordibus, itaqve firmatos fuisse, ut per factum in tumenti flatibus intestino foramen nullus, nisi loco aperto vicinus, exiret, reliqvi vero, qvibus tumebant intestina, suam qvasi possessionem obstinate tuerentur, turbationemqve sui renuerent. *Eph. Germ. D. II. A. X. Obs. 204.*

XVII.

Pituita igitur propter ramosum suarum partium textum, potius retinaculum, qvam mater atqve materia, flatuum dicenda est. Qvæ tamen propter coniuncta

iuncta salia varia, variis etiam humorum luctationibus ansam præbet, unde deinde bullulæ plures, vel pauciores, & plus minus viscidæ, ac contumaces, exoriuntur. Inter humores autem corporis, qvi causæ effectricis locum tuentur, ad generationem flatuum plurimum conferre bilem, cum ex natura huius salsa, volatili, & oleosa, & illorum pariter, ac huius sulphurea inflammabilitate, tum eleganti hoc experimento *Schuylii Pro vet. med.* constare potest. Nimirum, si secto canis vivi abdomine, intestinum duodenum filo uno haud procul a pyloro, alterove paulo infra insertionem ductus pancreatici, ligetur, & consuto deinde ventre, animal sibi relinqvatur, tribusqve post horis vulnus illud iterum aperiatur, non interceptum tantum vinculis spatium ad rupturam usqve distentum, sed etiam vesicula fellea admodum dilatata reperietur, cum urente veluti calore, ligatum illud, tumensqve duodeni spatium occupante. Facta autem tumoris incisione, flatus, spumantesqve bullæ cum strepitu, & sonitu prorumpent, ac valida qvadam, acrive exhalatione nares vellicabunt. Vnde vim elasticam illius succi insignem haud temere coniicias. Id qvod etiam *Sylvium* non fugit, qvando modo haud plane absimili illi, qvo pueri aqvam, ope saponis viscosiorem redditam, in bullulas conflare solent, bilem statuit, iunctam pituitæ glutinosæ, ipsam rarefaciendo in flatus distrahere, atqve hos deinde continuata rarefactione tandem sponte rumpi, dum mox pituita, prius ita distracta & rarefacta, concidat, redeatqve ad pristinam sui naturam & consistentiam; cessante tunc bilis actione pro-

pter defectum materiæ, in qvam ita agat, nisi alii pituitæ parti sese insinuet, eamqve similiter in flatum distrahat & rarefaciat. Qvo tamen loco notandum est, ex pituita, a bile dissoluta, conclusum illius textu ramoso aerem pandi, atqve in flatus abire, & horum deinde elaterio pituitam in bullas, & vesiculas, distrahi, atqve ab alio qvovis acri & orgastico humore idem, qvod bili tribuimus, aliqvando evenire.

XIIX.

Ex his nunc cuivis facile constare potest, in omni ciborum solutione, etiam sanis flatus gigni, sed hoc tamen minorem eorum proventum esse, qvo mitioris sunt indolis succi primarum viarum, qvove iisdem citius atqve facilius solutio ciborum, excretioqve reliqviarum peragitur. Cum contra qvo cibi diutius hærent, & moram nectunt in canale alimentorum, qvove acrius inter se, vel cum humoribus corporis, ac collectis cruditatibus, colluctantur, hoc maior aeris flatuumqve copia eructetur sit necesse. Nam cibus etiam optimus cum succis acribus bilis, lymphæ pancreaticæ, ventriculi, ac intestinorum, in iisdemqve hærentium cruditatum, mixtus, fermentescit, ac flatuosus redditur, aut sola etiam mora diuturniore aerem, qvem continet, copiosius emittendo, bullat, & flatibus plerumqve contumacibus materiam præbet. Atqve hinc etiam petenda est ratio discriminis, qvamobrem cibi qvibusdam magis, aliis minus sint flatulenti, ac præsertim hypochondriaci atqve scorbutici, qvi alvo laborant duriore, ex omnibus prope alimentis copiosos gignant

gnant flatus, horumqve tyrannidi præ aliis sint expositi. Inter cibos vero illi inprimis flatulenti sunt dicendi, qvi copiosiorem intextum gerunt, emittuntqve aerem, cuius farinæ sunt omnia fructuum fugacium genera, item raphani, cepæ, fabæ, pisa, & eius generis varia alia, in qvibus enarrandis prolixe occupatus est *Fienus l. c. c. 8.* Sed sigillatim eadem, ac brevius complectitur *Celsus de Med. L. II. c. 26.* Ita pisa recentia, cum uvis passis, tritis, aqvave permixtis, vase conclusa, aere pleno, intra 20. dies hydargyrum in Barometro ad 140 digitorum altitudinem extulerunt: sub finem liqvore pisis erupit, & vas tandem continens in frustra dissiliit. Eadem vero pisa, in vase aere vacuo, tantum produxerunt aeris, ut 24 horarum spatio hydrargyrum ad 30 digitorum altitudinem attolleret. Idem effecerunt fabæ; atqve ex pyris recentibus dissectis, in vacuo positis, tantum erupit aeris, ut mercurium intra 2 menses ultra 100. digitorum altitudinem attollerent. Minorem vero copiam aeris fructus præbent exsiccati. Sed ex nullo propemodum alimento maior aeris copia educitur, atqve ex carne, præsertim bubula, idqve maxime, cum putrescit, aliter atqve in herbis & fructibus observatur, qvi, cum putrescere incipiunt, iam totum pene aerem suum perdiderunt; cuiusmodi qvidem experimentis diutius haud immorabimur, cum eadem, aliaqve plura, apud *Boylium* occurrant. *Exper. Nov. phys. mech. Contin. II.*

XIX

Jam vero illud qvoqve patet, qvo pacto & qvibus modis causæ illæ, qvas Th. VIII. in medium adduximus, tympanitem excitare possint, ut haud videatur necesse singulas hic in memoriam revocare. Namqve omnes eo collineant, ut aerem copiosius in canalem alimentorum introducant, atqve ad ζύμωσιν humorum, luctationemqve præternaturalem; & inde oriundam flatuum productionem, retentionemqve, qvædam magis, aliæ minus concurrant. Qvare nunc ad Signa accedimus. De Diagnosticis autem supra iam dictum fuit cumulatius in historia morbi, ejusqve causis, ex qvibus, qvæ ad tumorem tympaniticum cognoscendum, atqve ab aliis distingvendum tumoribus, qvi qvandam similitudinis speciem habent, faciunt, facile possunt intelligi. Illud saltem prætermittendum non est, qvod etiam *Sennertus* noster monuit, a *Smetio l. c.* perperam pro tympania universali haberi inflationem illam universi corporis, qva aer e vulnere thoracis, qvasi e folle, inter integumenta communia, & musculos, penetrat, & undiqvaqve diffusus, pectus, dorsum, caput, palpebras, faciem, collum, lumbos, scrotum, brachia, cruraqve reliqva inflat, & totum corporis habitum aere tumidum reddit. Cuius qvidem generis tumorem Magnif. Dn. Præses ante annum, & qvod excedit, observavit in qvodam studioso, qvi ab aere, ex inflicto vulnere a dextra pectoris parte in huius cavum, ex eoqve per sinistram illius partem inter prædicta totius integumenta communia, subeunte, mox ita totus intu-

intumuit, ut, qvod de ſuo iuvene ſcribit *Smetius*, non ſolum in pectore, ſed etiam dorſo, ventre, lumbis, inprimisqve ſcroto, præterea & brachiis, humeris, collo, vultuqve, ut ne palpebras qvidem diducere posſet, qvin etiam & vertice ipſo, cutis ubiqve aere turgida, atqve diſtenta, more columbarum, dum pro eſca parantur, inflatarum, compareret. Sed uti repentinus eſt eiusmodi tumor, ſic etiam citiſſime cadit, ac evaneſcit, atqve a vera tympania longiſſime differt, neqve opus habet, ut in explicanda eius cauſa ad punctionem nervorum, indeqve excitatam indignationem Archei cum *Williſio* confugiamus, qvum a ſolo intromiſſo per vulnus aere tumor iſte pendeat, nihilqve convulſivi, id qvod conſeqvi punctionem nervorum deberet, coniunctum habeat.

XX.

Qvod attinet ad Prognoſin, merito tympanitis periculoſus valde, atqve pernicioſus plerumqve affectus habetur, qvo ſæpius ægros mori, qvam ſervari videas. Qvemadmodum ingenue fatetur Doctiſſ. *Puerarius*, ſe nullum unqvam tympaniticum convaleſcentem vidiſſe, in *Add. ad Burnetti Theſ. med. T. II. L. IIX. p. m. 126.* Nam pertinacem meatuum conſtipationem, & flatuum incarcerationem vix diſſolubilem, ac gravem partium diſtentionem atqve atoniam ſignificat. Mitius tamen eſt malum, in qvo venter tumet flatibus, in primis tantum viis conſiſtentibus, qvodqve nullum morbum chronicum conſeqvitur, & nec inveteratum eſt, neqve funeſta adeo ſymptomata, coniun-

cta habet. Pro qvorum qvidem, causarumqve varietate, nunc citius, nunc tardius aegrum conficit, & aliqvando non ad plures tantum hebdomadas, sed etiam menses, annosqve, protrahitur, uti *Forestus L. XIX. Obs. 45. Mayerne Pr. L. III. c. 10.* & *Bonetus l. c.* testantur.

XXI.

In Curatione parum eos proficere videas, qvi *Galenum*, aliosqve, qvos vera latuit origo flatuum, secuti, ad illos dispellendos medicamenta, vulgo carminativa dicta, omnis generis, cum interiora, tum externa, vimqve, ut ait *Willisius l. c.* plusqvam Aeoliam, conqvirunt. Tantum enim abest, ut qvæ vulgo sine discrimine adhiberi solent, carminativa, acria præsertim volatilia, sive urinosa, sulphurea, & aromatica, tumorem illum minuant, ut eundem potius adaugeant, & contumaciorem reddant, ipsamqve subinde afferant necem; qvando non minus commotionem ac turgescentiam humorum, qvam copiam, & elaterem, ac impetum flatuum, ipsamqve adeo inflationem & tensionem ventris ita intendunt, ut inde æstus, sitisqve ingens, & graves exoriantur anxietates, ac impedito tandem præ mole ventris thoracis motu, homo repente nonnunqvam suffocetur. Ad hæc apposite *Helmontius* inqvit, *Tr. Ignot. Hydr. N. 45. Patet vanitas remediorum, atqve inprimis carminantium, qvæ convexum intestini non respiciunt. Frustraqve fingunt ventos discuti per extenuationem. In qvam namqve vento subtiliorem materiam ventos extenuari sperant? qvidve profuerit, ventum se subtiliorem donare, si maiorem tum locum reqvirat, & molestias tensionis augeat.*

Et

Et porro idem *L. de Flat. N. 17.* ita pergit: *Si ventositates in nobis sint vapores, aut exhalationes, certe maior dolorum atqve flatuum excitatio, & partium distensio seqvetur, adhibitis contra ventos calidis, eo qvod vapores augeri est necesse, cruciatusqve tam propter distensionem, qvam ventorum acrimoniam multiplicari.* Cum qvibus conveniunt, qvæ habet CL. Wedelius *de Med. Facult. L. II. S. II. c. 4. Non in qvibusvis*, inqviens, *flatulentiis tenuissima, & potestate calida volatiliora opponenda, inprimis in hypochondriacis, seu, qvi affectu φυσώδει, id est, flatulento laborant, qvibus sæpe & utplurimum temperatiora conveniunt, qvæ φλόγωσιν, viscerum a salinis & nitro-sulphureis particulis fotam temperant; unde hoc passu ipsa temperantia & refrigerantia quasi flatuum debellationi debentur, qvatenus calidum innatum & hoc modo sibi restituunt.* Qvo vero eo clarius appareat, qvantum nocere hæc medendi ratio possit & soleat, non pigebit meminisse mulierculæ, qvæ, ut annotavit *Fienus l. c. c. 21.* tympanite misere afflicta, usu electuarii admodum calidi, qvod discussioni flatuum attentus medicus familiaris præscripserat, in novum, tantumqve incidit tumorem, ut totum inde pectus mirum in modum distenderetur, & paulo post afflicta supremum obiret diem. Idem duobus aliis exemplis confirmat *Tulpius Obs. med. L. II. c. 35.*

XXII.

Cardo autem Curationis in eo potissimum vertitur, ut non minus humorum colluctantium motus, qvam inde productorum flatuum vis ac impetus temperetur, & cohibeatur, tum ut utriqve blande subducantur.

cantur. Qvod ut recte fiat, accurata humorum turgescentium ratio habenda est. Cum enim in aliis alii peccare soleant, acres inprimis, biliosi, & acidi, ac magis, vel minus tenaces, & viscidi, indaganda singulorum indoles, & convenientia qvibusvis remedia ordinanda sunt. Hinc acida aliis, eaqve macra, vel spiritu vini temperata, alias salia acria, eaqve fixa, vel volatilia, simplicia, vel oleosa atqve aromatica, aliis acido-acria, itemqve terrea, & marina, plus minus salis volatilis occultantia, ut & ex antimonio, cinnabari & marte confecta remedia, aliis gummeo-resinosa, mucilaginosa, gelatinosa, & blanda oleosa, aqvosaqve, profuisse experientia compertum est, prout nimirum indoles humorum vim temperandi, absorbendi, dissolvendi, diluendi, demulcendi, obtundendi, figendiqve reqvisivit. Ita tympanitici cuiusdam, acidorum condimentis curati, meminit *Osvv. Gremsius, Arb. integr. & ruinos. hom. L. II. C. I. §. 6.* Idemqve Cantorem qvendam tympaniticum, purgantibus frustra, nec sine damno, prius divexatum, valdeqve sitientem, præter spem solo sanavit spiritu sulphuris, aqva fontana diluto. Huius qvippe usu & sitis sedata fuit, eaqve copia flatus prorupere, ut venter inde brevi totus detumuerit, atqve ad naturalem redierit magnitudinem. Sic etiam laudatus ante *Carolus* exemplum affert curati a se tympanitici, ope tincturæ rosarum, spiritus vitrioli qvibusdam guttulis impraegnatæ, & iulepi, ex aq. portul. cichor. nymph. sir. de nymph. de papav. saleqve prunell. & spir. sulph. confecti, interposito subinde usu emulsionis temperantis, vel decocti

hord,

hord. cum sir. de limon. & sale prunell. ac opiatæ ex cryſtall. miner. lap. cancr. vitrioloqve mart. cum conſerva roſ. Ter etiam venam incidi curavit, qvam qvidem non temere negligendam eſſe putarim, ubi turgeſcentia febrilis coniuncta.

XXXIII.

Qvemadmodum vero his in caſibus acrimonia, haud dubie bilioſa illarum turbarum cauſa fuit: ita ſi acidus, aliusve hoſtilis indolis, humor negotium faceſſat, ex indicationum varietate convenientia alia remedia conqvirenda erunt. Atqve adeo cum iudicio & delectu intelligenda ſunt, qvæ de præcipiolo mercurii, mercurio diaphoretico, liqvore e fl. tapſi barbati, in decocto ſem & rad. fœnic. exhibendo, electuario ex roſata novell. cum diatr. ſantal. & ovis formicarum, ſpiritu ſalis coagulato, ſpirituqve croci irrorato, oleo viridi, ſpiritu tartari aperitivo, cum ſpir. lign. ſanct. & rob ebuli, ſpiritu terebinth. ſale Ammon. lixiviis e ſalibus fixis, cum, vel ſine ſucco limon. millepedibus, cineribus bufonum, cortice peruv. atqve eſſentiis, ſpiritibusqve carminativis, *Paracelſus*, *Helmontius*, *Hartmannus*, *Anglicus*, *Hertodus*, *Febrius*, *Michaelis*, *Sachſius*, & alii prædicant. Nec minus iure ſuo a plerisqve laudatur ſpir. nitri, præſertim dulcis, vi qvippe donatus inſigni temperandi æſtum, & acrimoniam bilioſam, ac incidendi, diſſolvendiqve tenacem pituitam, atqve ex ea conflatas bullulas, qvibus flatus detinentur. Ac multum omnino plerumqve nitroſis tribuerim remediis, nec proinde contemnendas putarim ſpecies diaſpolit. *Galeni*, cum & infarctam inteſtinis pituitam efficaciter detergant, flatusqve propellant, & alvum præterea ſegniorem ſui admoneant officii.

XXIV.

Neqve enim tantum temperare humorum flatuumqve vim ac impetum e re ſemper erit, ſed & ſubinde eosdem blande ſubducere conveniet, hac qvidem cautione, ne temere purgantia fortiora, cuiusmodi in aſcite commendari ſolent, utamur. Hæc enim cum & inteſtina vehementer exſtimulent, acresve, ac turgeſcentes in iisdem, tum canalibus qvoqve ſangvineis contentos, humores exagitent, atqve efferatiores reddant, ac totam non raro œconomiam corporis conturbent, graves plerumqve noxas afferre ſolent. Vt dubitandum ſit, an promiſſis æqve reſpondeat vinum illud purgans *Epiph. Ferdinandi*, qvod mirabile in tympanite, & tutum, atqve ſaluberrimum vocat, *Hiſt. XLI.* Tutiſſime profecto lenientibus, & clyſmis, ſæpius iniiciendis, ad eluendam inteſtinorum proluviem utemur, qvorum hi qvidem optimi videntur, qvi ex urina ſani hominis, ex terebinthina, ovi vitello diſſoluta, ſaleqve prunellæ conficiunt. Loco urinæ aliqvando decocta emollientia & carminativa proficua erunt. Ex præcepto *Hippocratis* alvus ſubducenda oleo plurimo calido pingvi, cum per os, tum clyſtere iniecto; hoc enim acrimonia humorum etiam demulcebitur.

XXV.

Hæc dum geruntur, felicior ſperandus erit exitus, ſi qvoqve Topica, eaqve nunc contemperantia, modo diſcutientia & calidiora, prout cauſæ morbificæ natura poſtulat, in auxilium advocentur, ventriqve admoveantur. Inter multa celebre eſt fomentum calidum *Hartmanni*, ex ſale prunellæ, urinæ pueri incocto, cuius felicem uſum laudant *Gremſius* & *Carolus de la Font. l. c.*

Williſius

Willisius fotum commendat ex fl.ſal. Ammon.& cryſtall. foſſ. ſpiritu vini phlegmatico diſſolutis,eoqve facto,cataplaſma laudat ex fimo vaccino cum pulv.ſterc. canin. vel empl. ex minio & ſapone Veneto Refertqve *Helmontius l. c. n. 45.* *Cabrolium*, Chirurgum & Anatomicum Monſpel. octogenarium ſanaſſe fomento, bis in die adhibito, ex lixivio, in qvo ſal, alumen & ſulphur incoxerat, ſuperimpoſito deinde fimo vaccino. *Hippocrati* fomenta ſicca, ac inprimis ſal, aut milium torrefactum, in ſacculis laneis familiaria erant. *de Diæta in acut.* Ceterum pro indicationum varietate varia qvoqve alia adhiberi poſſunt, nimirum fotus ex decocto ſulphuris cum urina: ſacculi ex ſale, furfure, rad.zedoar. angelic.imperat. fol. abſinth ſalv.thym puleg parietar.mercurial. fl.ſambuc. chamæm melilot. bacc. laur. ſem. lini, fœn. Gr. aniſ. cumin. fœniculi: Litus & ungventa ex ungv. Agripp. Martiat. de alth de litharg.de mucilagin. ſucc.rutæ, abſinth. ſambuc.ſem.apii, petroſelin. cumin. ol. carminat. *Mynſicht* roſ.nymph amygd.dulc.chamæm.lil. alb. cappar. aneth.laur. lumbric.caſtor. ſuccin.ſalv. papav. camphora, axungiis variis, & zibetho: Cataplaſmata, ex catapl. de cineribus *Mynſ.* fermento, farin. lini, hord.allio, in vino generoſo cocto, & contuſo: Emplaſtra deniqve, ex carminat. *Sylv.* de bacc.laur. de ſterc. caprin. vaccin. diaphoret. Mynſ. Gummi Ammon. Galban. bdellio, & ſimilibus. In qvorum tamen omnium uſu cura adhibenda, ut convenientia cuivis caſui topica, & vel temperantia, vel diſcutientia, vel utrumqve efficientia, eligantur.

XXVI.

Præter hæc exterius multæ cucurbitæ toti ventri,

aut una magna cum multa flamma, sine scarificatione, abdomini post alvi purgationem affiguntur, duce & auctore *Galeno*, qvi huic remediorum generi fere primas tribuit, eoqve, tanqvam incantamento qvodam, flatus loco moveri & discuti, doloremqve sedari, scribit. Sunt etiam, qvi cucurbitulis scutellam terream, vel ligneam, aqva bulliente prius calefactam, & interius oleo nucum, vel communi illitam, substituunt. Qvod si flatus nullum ab adhibitis clysmis, ceterisqve propositis remediis, exitum inveniant, a qvibusdam fistula follis fabrilis clausi ano inditur, & deinde follis diducitur, qvo flatus ex intestinis per fistulam in utrem follis dilatatum compellantur. Alii apto instrumento inflationem tabaci in anũ collaudant, de qvo remedii genere *Deckerus in Exerc. pr. p. m. 704.* & *Stisseri Epist. de mach. fumiduct. curios. ad Soc. Reg. Anglic.* videantur.

XXVII.

His demum omnibus nihil proficientibus, incisio ventris ad peritonæum usqve a qvibusdam commendatur. Cui compunctionem, sive puncturam præferunt alii, si qvidem cavo ventris flatus comprehendantur. Nec vero acupuncturam prorsus reformidandam esse, ubi flatus intestina obsident, Japones nos commonefaciunt, qvi, uti *Bontius* refert, de *Med. Ind.* ex eoqve *Wilhelm. ten Rhyne Mantiss. Schemat.* de *Acupunct.* non minus in colica flatulenta, qvam tympanite, flatibus hac chirurgia exitum procurant. Ac notum est in hernia intestinali, cum intestina flatibus distenta debitam manuum operam impediunt, ilia acu cum successu perforari.

XXIIX.

Tandem, ne qvid prætermisisse videamur, etiam de Diætæ ratione mentio facienda est. Et illa qvidem causæ morbificæ contraria reqviritur, pro cuius igitur varietate varie eadem ordinanda, dandaqve erit opera, ut cum victu convenienti, tum motibus corporis & animi, debitaqve fecum segregatione, hostiles corpori humorum collectiones, luctationesqve prohibeantur, atqve amica naturæ